

Karar Sayısı : 2018/11576

27 Aralık 2017 tarihinde Tunus'ta imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çevre Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı"nın ilişkin Notalarla birlikte onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 12/3/2018 tarihli ve 13551502 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanununun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 26/3/2018 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

Binali YILDIRIM
Başbakan

B. BOZDAĞ
Başbakan Yardımcısı

H. ÇAVUŞOĞLU
Başbakan Yardımcısı

F. ÖZLÜ
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

N. ZEYBEKÇİ
Ekonomi Bakanı

B. TÜFENKÇİ
Gümrük ve Ticaret Bakanı

N. AĞBAL
Maliye Bakanı

V. EROĞLU
Orman ve Su İşleri Bakanı

M. ŞİMŞEK
Başbakan Yardımcısı

A. GÜL
Adalet Bakanı

J. SARIEROĞLU
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

A. GÜL
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı V.

S. SOYLU
İçişleri Bakanı

İ. YILMAZ
Milli Eğitim Bakanı

A. DEMİRCAN
Sağlık Bakanı

F. IŞIK
Başbakan Yardımcısı

F. B. SAYAN KAYA
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

M. ÖZHASEKİ
Çevre ve Şehircilik Bakanı

O. A. BAK
Gençlik ve Spor Bakanı

L. ELVAN
Kalkınma Bakanı

N. CANIKLI
Millî Savunma Bakanı

A. ARSLAN
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

R. AKDAĞ
Başbakan Yardımcısı

L. ELVAN
Avrupa Birliği Bakanı V.

B. TÜFENKÇİ
Dışişleri Bakanı V.

A. E. FAKİBABA
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı

N. KURTULMUŞ
Kültür ve Turizm Bakanı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE
TUNUS CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA
ÇEVRE ALANINDA İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN
MUTABAKAT ZAPTI

Bundan böyle "Taraflar" olarak anılacak olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti;

İki ülke arasındaki dostluk ilişkilerini ve stratejik ortaklığı güçlendirme ve çevre alanında işbirliğini geliştirme yolundaki isteklerini ifade ederek,

Bugünkü ve gelecek nesillerin refahı açısından, çevrenin korunmasında ve iyileştirilmesinde, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının önemini kabul ederek,

Özellikle; yoksulluğun sonlandırılması, sürdürülebilir geçim kaynakları ve çevresel sürdürülebilirlik amaçları gibi uluslararası alanda mutabık kalınmış kalkınma hedeflerinin teşvik edilmesi ve başarılması için gösterilecek ortak çabaların önemini kabul ederek,

Böyle bir işbirliğinin; Tarafların ortak çıkarlarına hizmet edeceğini ve ekonomik ve sosyal kalkınmalarına katkıda bulunacağını dikkate alarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmıştır:

Madde 1

Ekosistemin korunmasına ve kullanılmasına yönelik dengeli bir yaklaşım ile kirliliğin azaltılması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması için, Taraflar; hakkaniyet, fayda ve mütekabiliyet esasına dayanarak, bilgi, deneyim, en iyi uygulamalar ve teknoloji paylaşımıyla işbirliği yapacaktır.

Madde 2

Taraflar aşağıda belirtilen konularda işbirliği yapacaktır:

Çevre Yönetimi

- 1) Entegre atık yönetimi,

(Sanayiden kaynaklanan tehlikeli ve tehlikesiz atık, belediye atığı, ambalaj atığı, inşaat ve yıkıntı atığı, yeşil ve bahçe atığı, tıbbi atık, tarım atığı, özel atık, atık bertaraf tesislerinin projelendirilmesi, yapımı ve işletilmesi),

- 2) Entegre atık su yönetimi,
(Kamusal sanitasyon sistemleri kapsamına girmeyen özellikle kırsal ve küçük topluluklarda evsel ve endüstriyel atık su arıtımı, endüstriyel atık su arıtımı ve arıtılmış atık suyun tekrar kullanımı ve arıtma çamurunun yönetimi),
- 3) Deniz ve kıyı çevresinin kirlilikten korunması,
- 4) Hava kalitesi yönetimi,
(Isınma, sanayi ve ulaşım ötürü hava kirliliği ve hava kalitesini izleme),
- 5) Uzun menzilli sınır ötesi hava kirliliği ve toz taşınımı,
- 6) Çevresel gürültü yönetimi,
- 7) İklim değişikliği,
(Adaptasyon, azaltım, raporlama, emisyon ticareti),
- 8) Yeşil ekonomi,
- 9) Kimyasallar yönetimi,
- 10) Büyük endüstriyel kaza risklerinin belirlenmesi, tehlikeli maddelerin yayılmasının önlenmesi ve etkilerinin azaltılması,
- 11) Kirlenmiş alanların yönetimi,
(Düzenleyici, kurumsal ve teknik kapasite geliştirme),

Temiz Üretim ve Sürdürülebilir Tüketim

- 12) Atık suyun geri kazanımı teknolojileri,
- 13) Entegre kirlilik önleme ve kontrolü, mevcut en iyi teknikler,

Çevresel Uygunluk Zinciri

- 14) Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) ve stratejik çevresel değerlendirme,
- 15) Çevre izin ve lisans işlemleri,
- 16) Çevre denetimi,

17) Halkın katılımı,

18) Çevre izleme ve ölçüm yöntemleri,

(Baca gazı kirleticilerini ve atık su arıtma tesislerinin deşarjlarını izleme),

Biyolojik Çeşitlilik ve Korunan Alanlar

19) Biyolojik çeşitliliğin korunmasının teşvik edilmesi ve özellikle korunan alanlarda izleme mekanizmaları,

20) Korunan alanların yönetimi ve bu alanlarda eko-turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve uygulanması,

Çevre Bilgi Sistemleri

21) Elektronik çevre uygulamaları,

(e-ÇED, e-izin / e-lisans, e-denetim, e-yeterlik, atık yönetimi uygulaması ve diğer çevre bilgi sistemleri),

22) Çevre durumu raporları,

23) Çevresel coğrafi bilgi sistemlerinin geliştirilmesi,

Kapasite Geliştirme

24) Çevre eğitimi ve kamu bilincinin artırılması,

25) Çevre kurumlarının kapasitesinin artırılması.

Madde 3

Taraflar, 2. maddede belirtilen konularda aşağıdaki yollarla işbirliği yapacaktır:

1) Eğitim programları, toplantı, konferans ve sempozyumlar düzenleme,

2) Bilimsel ve teknik ziyaret programları düzenleme,

3) Araştırmacı, danışman, uzman ve hükümet dışı kuruluşu üyelerinin ve temsilcilerinin karşılıklı ziyaretlerini düzenleme,

4) Araştırma, gelişme ve uygulama faaliyetleri üzerine bilgi, uzmanlık ve belge değişimi,

5) Proje geliştirme.

Madde 4

Taraflar, kendi ulusal mevzuatları ile taraf oldukları ilgili Uluslararası Anlaşmalar için tahsis edilmiş olan mali kaynaklar çerçevesinde işbirliği yapacaktır.

Taraflar; uzlaşılan alanlarda uzman değişimi yapacaktır ve ulaşım, iaşe ve ibate masrafları gönderen Ülke tarafından karşılanacaktır.

Madde 5

Taraflar, hükümet kurumlarını, akademik kurumları, özel sektörü ve hükümet dışı kuruluşları, işbu Mutabakat Zaptı kapsamındaki işbirliği faaliyetlerine katılmaları için davet edebilir.

Madde 6

Taraflar; işbu Mutabakat Zaptı'nın uygulanması amacıyla, aşağıda belirtilen kurumları yetkili makam olarak tayin eder:

- 1) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,
- 2) Tunus Cumhuriyeti Hükümeti adına: Yerel İşler ve Çevre Bakanlığı.

Madde 7

İşbu Mutabakat Zaptı çerçevesinde işbirliği faaliyetlerinin yürürlüğe girişinin ardından etkili bir şekilde uygulanmasının sağlanması için, Taraflarca; bir Ortak Komite kurulacaktır ve şu şekilde çalıştırılacaktır:

- 1) Her bir Taraf; işbu Mutabakat Zaptı'nda yazılı işbirliği alanlarının yönetiminden sorumlu olacak bir Ulusal Koordinatörü, işbu Mutabakat Zaptı'nın yürürlüğe girmesinin ardından 3 (üç) ay içinde, tayin edecektir.
Ulusal Koordinatörler en az Daire Başkanı düzeyinde olacaktır.
Her bir Taraf; diğerine, tayin ettiği Ulusal Koordinatörünün ismini bildirecektir.
- 2) Ulusal Koordinatörler; işbu Mutabakat Zaptı'nın 2. Maddesinde yazılı işbirliği alanları hakkında Ortak Çalışma Programlarının yapılması için işbirliğinde bulunacaktır.
- 3) Ulusal Koordinatörler; işbirliği alanlarının görüşüleceği tarihleri belirleyecektir, karşılıklı mutabık kalınacak tarihlerde düzenlenebilecek Ortak Komite Toplantıları'na eş-başkanlık yapacaktır ve Ortak Komite tarafından alınacak tavsiyelerin uygulanmasını izleyecektir.

4) Ortak Komite Toplantıları; değişimli olarak, yılda bir defa, Türkiye'de ve Tunus'ta yapılacaktır.

Madde 8

Taraflar; ulusal mevzuatlarına uygun olarak; işbirliği sonuçlarını, karşılıklı yazılı rızaları da alınarak, üçüncü Taraflar ile paylaşmak için anlaşılabilir.

Madde 9

İşbu Mutabakat Zaptı'nda yer alan hiçbir husus; Tarafların, taraf olduğu diğer Uluslararası Anlaşmalar kapsamındaki mevcut haklarını ve yükümlülüklerini etkileyecek şekilde yorumlanamaz.

Madde 10

Taraflar, ilgili ulusal mevzuatlarına ve taraf oldukları Uluslararası Antlaşmalara uygun olarak işbu Mutabakat Zaptı çerçevesinde transfer edilen veya oluşturulan fikri mülkiyet haklarının etkili korunmasını temin edecektir.

İşbu Mutabakat Zaptı'nın amaçları bakımından "fikri mülkiyet"; 14 Temmuz 1967 tarihinde, Stockholm'de imzalanan "Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nü Kuran Sözleşme"nin 2. maddesinde kayıtlı anlama gelir.

Madde 11

İşbu Mutabakat Zaptı'nın yorumlanmasından veya uygulanmasından kaynaklanabilecek herhangi bir uyumsuzluk, Taraflar arasında müzakereler yolu ile dostça çözülecektir.

Madde 12

İşbu Mutabakat Zaptı, Tarafların karşılıklı yazılı rızaları ile herhangi bir zamanda değiştirilebilir. Değişiklikler, işbu Mutabakat Zaptı'nın 13. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen usule göre yürürlüğe girecektir.

Madde 13

İşbu Mutabakat Zaptı; Tarafların; işbu Mutabakat Zaptı'nın yürürlüğe girmesi için gerekli iç yasal usullerinin tamamlandığını, birbirlerine; diplomatik yollarla bildirdikleri son yazılı bildirim alındığı tarihte yürürlüğe girecektir.

İşbu Mutabakat Zaptı; bir (1) yıl süre ile yürürlükte kalacak ve Taraflardan biri, diğer Tarafa; Mutabakat Zaptı'nı sona erdirmeye niyetini; yürürlük süresi dolmadan en az 6 (altı) ay önce, diplomatik yollarla yazılı olarak bildirmediği sürece, 1'er (birer) yıllık süreler halinde, kendiliğinden uzatılacaktır.

ay önce, diplomatik yollarla yazılı olarak bildirmediği sürece, 1'er (birer) yıllık süreler halinde, kendiliğinden uzatılacaktır.

Her bir Taraf, diğer Tarafa; diplomatik yollarla yazılı olarak bildirerek, işbu Mutabakat Zaptı'nı herhangi bir zamanda sona erdirmeye hakkına sahiptir. Bu durumda, işbu Mutabakat Zaptı; yazılı bildirim alındığı tarihten 3 (üç) ay sonra sona erecektir.

Taraflar aksi bir anlaşmaya varmadıkça, işbu Mutabakat Zaptı'nın sona ermesi; Mutabakat Zaptı gereğince üzerinde anlaşmaya varılan ve sona ermesi öncesinde başlatılan projelerin ve faaliyetlerin geçerliliğini ve uygulanmasını, tamamlanana kadar etkilemeyecektir.

İşbu Mutabakat Zaptı; Tunus'ta, 27 Aralık 2017 tarihinde, Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinin her birinden 2'ser (ikişer) asıl nüsha halinde ve bütün metinler eşit derecede geçerli olmak üzere imzalanmıştır.

Yorum farklılığı olması halinde İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

TUNUS CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

Mevlüt ÇAVUŞOĞLU
Dışişleri Bakanı

Khemaies JHINAOUİ
Dışişleri Bakanı

Türkiye Cumhuriyeti Tunus Büyükelçiliği, Tunus Dışişleri Bakanlığına saygılarını sunar ve Büyükelçiliğin 19 Aralık 2017 tarih ve 13213367 sayılı Nota'sına atfla, 27 Aralık 2017 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın devlet ziyareti sırasında imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çevre Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı" hakkında aşağıdaki hususları bildirmekten onur duyar.

Türk tarafı sözkonusu Mutabakat Zaptının Türkçe metninin "Büyük endüstriyel kaza risklerinin belirlenmesi, tehlikeli maddelerin yayılmasının önlenmesi ve etkilerinin azaltılması" başlıklı 2 (10). Maddesinin "Identification of potential risks for major industrial accidents, prevention of spillage of hazardous materials and mitigating effects" olarak çevrilen İngilizce versiyonunda numara almadığına dikkat çeker.

Sonuç olarak, Türkçe ve İngilizce versiyonlardaki numaralandırma birbiriyle uyumlu değildir.

Mutabakat Zaptının hâlihazırda imzalanmış olması ve bunun Mutabakat Zaptının içeriğini değiştirmeyen bir yazım hatası olması nedeniyle, Türk tarafı iki versiyonun da uyumlu olmasını teminen sözkonusu hatayı Nota teatisi ile düzeltmeyi teklif eder.

Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği, değerli Bakanlıktan yukarıda maruz hususların Tunus yetkili makamlarına bildirilmesini ve konuya ilişkin görüşleri hakkında bilgi verilmesini rica eder ve bu vesileyle Tunus Dışişleri Bakanlığına en derin saygılarını yineler.

Tunus, 5 Şubat 2018

Mühür, paraf

Dışişleri Bakanlığı

TUNUS

TUNUS CUMHURİYETİ

Dışışleri Bakanlığı

Sayı: 1094

Tunus Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı Türkiye Cumhuriyeti Tunus BŸyŸkelçiliđine saygılarını sunar ve BŸyŸkelçiliđin 2018/19629185-Tunus BE/13418865 sayılı, Tunus Cumhuriyeti HŸkŸmeti ile Türkiye Cumhuriyeti HŸkŸmeti arasında evre alanında işbirliğine ilişkin 27 Aralık 2017 tarihinde imzalanan MM'nin TŸrk tarafındaki İngilizce versiyonunda 2. Maddenin 10. paragrafındaki yazım hatasıyla ilgili Nota'sı hakkında, Tunus tarafındaki İngilizce versiyonun "Identification of potential risks for major industrial accidents, prevention of spillage of hazardous materials and mitigating of the effects" başlıklı paragrafının numaralandırmasının doğru olduğunu ve TŸrk tarafındaki yukarıda bahsekonu İngilizce versiyonun bu paragrafına 10 numarasının eklenmesinde herhangi bir mahzur gŸrŸlmediđini bildirmekten onur duyar.

Tunus Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı, bu vesileyle, Türkiye Cumhuriyeti BŸyŸkelçiliđine en derin saygılarını yineler.

Tunus, 12 Şubat 2018

MŸhŸr, paraf

TŸrkiye Cumhuriyeti Tunus BŸyŸkelçiliđi

Tunus

مذكرة تفاهم
بين
حكومة الجمهورية التركية
و
حكومة الجمهورية التونسية
حول التعاون
في مجال البيئة

إن حكومة الجمهورية التركية وحكومة الجمهورية التونسية المشار إليهما فيما بعد بالطرفين،

إعرابا عن رغبتهما في تدعيم العلاقات الودية والشراكة الإستراتيجية بين البلدين وتطوير التعاون في مجال البيئة،

وإقرارا بأهمية مقاربة التنمية المستدامة في حماية البيئة وتحسينها من أجل رفاه الأجيال الحالية والمقبلة،

واعترافا بأهمية جهود التعاون الرامية إلى تعزيز وتحقيق الأهداف الإنمائية المتفق عليها دوليا، ولا سيما الأهداف المتعلقة بتحقيق سبل العيش المستدام والاستدامة البيئية والقضاء على الفقر،

وإعتبارا لأن هذا التعاون من شأنه أن يخدم المصالح المشتركة للطرفين والمساهمة في تنميتها الاقتصادية والاجتماعية،

اتفقتا على ما يلي:

المادة الأولى

يتعاون الطرفان من خلال تبادل المعارف والخبرات وأفضل الممارسات والتكنولوجيا على أساس الإنصاف والمنفعة والمعاملة بالمثل من أجل الحد من التلوث وضمان الاستدامة البيئية، مع اتباع مقاربة متوازنة بشأن حماية النظم الإيكولوجية واستخدامها.

المادة الثانية

يتعاون الطرفان في المواضيع التالية:

التصرف البيئي:

(1) التصرف المستدام في النفايات،

(النفايات الخطرة وغير الخطرة الناتجة عن الصناعة والنفايات البلدية ونفايات التغليف ونفايات البناء والهدم والنفايات الخضراء والحدائق والنفايات الصحية والنفايات الفلاحية والنفايات الخاصة وتصميم المشاريع وتشيد واستغلال مرافق التخلص من النفايات)،

(2) التصرف في مياه الصرف الصحي،

(معالجة المياه المستعملة المنزلية والصناعية خاصة في التجمعات الريفية والصغيرة غير المغطاة بالمنظومات العمومية للصرف الصحي ومعالجة المياه المستعملة الصناعية وإعادة استعمال مياه الصرف المعالجة والتصرف في الحمأة)،

(3) حماية البيئة البحرية والساحلية من التلوث،

(4) التصرف في نوعية الهواء،

(تلوث الهواء بسبب التدفئة المنزلية والصناعة والنقل ومتابعة نوعية الهواء)،

(5) تلوث الهواء ونقل الغبار العابر للحدود وعلى المدى البعيد

(6) التصرف البيئي للضجيج،

(7) تغير المناخ

(التأقلم والتقليص، والإبلاغ، وتجارة الانبعاثات)،

- (8) الاقتصاد الأخضر،
(9) التصرف في المواد الكيميائية،
(10) تحديد المخاطر المحتملة للحوادث الصناعية الكبرى، ومنع سكب المواد الخطرة والتقليل من أثارها،
(11) إدارة المواقع الملوثة،
(بناء القدرات التنظيمية والمؤسسية والتقنية)،

الإنتاج النظيف والاستهلاك المستدام

- (12) تقنيات إعادة تدوير المياه المستعملة،
(13) الوقاية المندمجة من التلوث ومكافحته، وأفضل التقنيات المتاحة،

سلسلة الامتثال البيئي

- (14) تقييم الأثر البيئي والتقييم البيئي الاستراتيجي،
(15) التصاريح البيئية وإجراءات الترخيص،
(16) التدقيق البيئي،
(17) الإستشارات العمومية،
(18) طرق المتابعة والقياس البيئية،
(رصد ملوثات غازات الاحتراق وإفرازات وحدات معالجة مياه الصرف الصحي)،

التنوع البيولوجي والمناطق المحمية

- (19) تعزيز المحافظة على التنوع البيولوجي، وآليات المتابعة، ولا سيما في المناطق المحمية،
(20) التصرف في المناطق المحمية وتطوير وانجاز أنشطة السياحة البيئية في هذه المناطق،

(21) التطبيقات البيئية الإلكترونية،

(تقييم الأثر البيئي الإلكتروني، الترخيص الإلكتروني، التدقيق الإلكتروني، التأهيل الإلكتروني، تطبيقات التصرف في النفايات وغيرها من نظم المعلومات البيئية)،

(22) تقارير الوضع البيئي،

(23) تطوير نظم المعلومات الجغرافية البيئية،

بناء القدرات

(24) التربية البيئية والرفع من مستوى الوعي العام،

(25) تعزيز قدرات المؤسسات البيئية.

المادة الثالثة

يتعاون الطرفان بشأن المواضيع المبينة في المادة الثانية من خلال ما يلي:

1) تنظيم برامج التدريب والاجتماعات والمؤتمرات والندوات،

2) تنظيم برامج زيارات علمية وتقنية،

3) تنظيم الزيارات المتبادلة بين الباحثين والمستشارين وخبراء وأعضاء وممثلي المنظمات غير الحكومية،

4) تبادل المعلومات والمعرفة والوثائق المتعلقة بالبحوث والتطورات وأنشطة التنفيذ،

5) إعداد المشاريع.

المادة الرابعة

يتعاون الطرفان في إطار التشريع الوطني لكل طرف والموارد المالية المخصصة للاتفاقات الدولية ذات الصلة التي هي أطراف فيها.

يتبادل الطرفان الخبراء في المجالات المتفق عليها، ويغطي الطرف المرسل نفقات السفر والأكل والإقامة.

المادة الخامسة

يجوز للطرفين دعوة المؤسسات الحكومية والمؤسسات الأكاديمية والقطاع الخاص والمنظمات غير الحكومية إلى المشاركة في أنشطة التعاون في نطاق هذه المذكرة.

المادة السادسة

يعين الطرفان المؤسسات المذكورة أسفله بوصفها السلطات المختصة، لغرض تطبيق هذه المذكرة،

- 1) وزارة الشؤون المحلية والبيئة: نيابة عن حكومة الجمهورية التونسية ،
- 2) وزارة البيئة والتطوير العمراني: نيابة عن حكومة الجمهورية التركية.

المادة السابعة

على إثر دخولها حيز النفاذ، ولضمان تنفيذ ناجح لأنشطة التعاون في إطار هذه المذكرة، تقوم الأطراف بإنشاء لجنة مشتركة ستعمل على النحو التالي:

- 1) يقوم كل طرف بتعيين منسق وطني يكون مسؤولاً عن إدارة مجالات التعاون المدرجة هنا، في غضون 3 (ثلاثة) أشهر بعد بدء نفاذ مذكرة التفاهم.
يكون المنسق الوطني على الأقل على مستوى مدير إدارة.
ويقوم كل طرف بإشعار الطرف الآخر باسم المنسق الوطني الذي عينه.
- 2) يتعاون المنسقان الوطنيان لوضع برامج العمل المشتركة في مجالات التعاون المذكورة في المادة 2 من هذه المذكرة.
- 3) يقوم المنسقان الوطنيان بتحديد مواعيد مناقشة مجالات التعاون، ويتشاركان في رئاسة اجتماع اللجنة المشتركة، التي تعقد في المواعيد المتفق عليها بصفة مشتركة، ويتابعان تنفيذ التوصيات الصادرة عن اللجنة المشتركة.
- 4) تعقد اجتماعات اللجنة المشتركة مرة واحدة في السنة بالتناوب، في تونس وتركيا.

المادة الثامنة

يجوز للطرفين الموافقة على تبادل نتائج تعاونها مع أطراف ثالثة، بموافقة كتابية متبادلة، وفقا لتشريعاتها الوطنية.

المادة التاسعة

لا يمكن تأويل أحكام هذه المذكرة التفاهم بطريقة تؤثر على الحقوق والالتزامات الحالية للطرفين بموجب الاتفاقات الدولية الأخرى التي هي أطراف فيها.

المادة العاشرة

يتعين على الطرفين، وفقا للتشريعات الوطنية والمعاهدات الدولية التي هي أطراف فيها، ذات الصلة، أن تكفل الحماية الفعلية لحقوق الملكية الفكرية التي تم نقلها وإنشاؤها في إطار هذه المذكرة.

تُفهم "الملكية الفكرية"، في إطار هذه المذكرة، طبقا لما هو منصوص عليه في المادة 2 من "اتفاقية إنشاء المنظمة العالمية للفكرية الملكية"، الموقعة في ستوكهولم في 14 جويلية 1967.

المادة الحادية عشر

تُحل الخلافات المتعلقة بتأويل أو تطبيق مذكرة التفاهم هذه وديا، عن طريق المفاوضات بين الطرفين.

المادة الثانية عشر

يمكن تعديل مذكرة التفاهم هذه في أي وقت، من خلال موافقة خطية متبادلة من الطرفين. وتدخل التعديلات حيز التنفيذ وفقا للإجراء المنصوص عليه في الفقرة 1 من المادة 13 من هذه المذكرة.

المادة الثالثة عشر

تدخل مذكرة التفاهم " هذه حيز النفاذ منذ تاريخ استلام آخر إشعار كتابي التي يعلم بموجبه أحد الطرفين الطرف الآخر، عبر القنوات الدبلوماسية، لاستكمال إجراءاته القانونية الداخلية اللازمة لدخولها حيز النفاذ.

تبقى مذكرة التفاهم هذه سارية المفعول لمدة سنة واحدة ويجوز تمديدتها تلقائياً لفترات متتالية بسنة، ما لم يُخطَر أحد الطرفين الآخر كتابياً، عن طريق القنوات الدبلوماسية، بعزمه إنهاء العمل بهذه المذكرة وذلك قبل 6 (ستة) أشهر على الأقل من تاريخ إنهاء العمل بالمذكرة.

يحق لكل طرف إنهاء العمل بمذكرة التفاهم هذه في أي وقت من خلال إشعار الطرف الآخر بذلك كتابياً عن طريق القنوات الدبلوماسية. وفي هذه الحالة، ينتهي العمل بها عند انقضاء 3 (ثلاثة) أشهر من تاريخ استلام هذا الإشعار.

لا يؤثر إنهاء العمل بهذه المذكرة على سريان مفعول وتنفيذ المشاريع والأنشطة المتفق عليها بموجب مذكرة التفاهم، والتي بدأت قبل هذا الإنهاء، حتى إستكمال إنجازها، إلا إذا إتفق الطرفان على خلاف ذلك.

حرر بتونس، في 27 ديسمبر 2017، في نظيرين أصليين باللغة التركية والعربية والانقلزية، لكل منها نفس الحجية. وفي حال الاختلاف في التفسير، يتم اعتماد النص الانقلزي.

عن حكومة الجمهورية التونسية

عن حكومة الجمهورية التركية

خميس الجبيناوي

مولود تشاووش أوغلو

وزير الشؤون الخارجية للجمهورية

وزير الخارجية للجمهورية التركية

التونسية

**MEMORANDUM OF UNDERSTANDING
BETWEEN
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF TURKEY
AND
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF TUNISIA
ON COOPERATION
IN THE FIELD OF ENVIRONMENT**

The Government of the Republic of Turkey and the Government of the Republic of Tunisia hereinafter referred to as "The Parties";

Expressing their desire to strengthen the friendly relations and strategic partnership between the two countries and to develop cooperation in the field of environment,

Acknowledging the significance of sustainable development approach for the protection and improvement of environment for the well-being of the present and future generations,

Acknowledging the importance of cooperative efforts to promote and achieve the internationally agreed development goals, particularly goals on poverty eradication, sustainable livelihoods and environmental sustainability,

Noting that such cooperation would serve common interests of the Parties and contribute to their economic and social development,

Have agreed as follows:

Article 1

The Parties shall cooperate through sharing of knowledge, experience, best practices and technology on the basis of equity, benefit and reciprocity in order to reduce pollution and ensure environmental sustainability, with a balanced approach on protection and use of the ecosystems.

Article 2

The Parties shall cooperate in the following subjects:

Environmental Management

- 1) Integrated waste management,
(Hazardous and non-hazardous waste resulting from the industry, municipal waste, packaging waste, construction and demolition waste, green and garden wastes, medical waste, agricultural waste, special waste, project designing, construction and operation of waste disposal facilities),
- 2) Integrated waste water management,
(Domestic and industrial wastewater treatment especially in rural and small collectivities non covered by public sanitation systems, industrial wastewater treatment and re-use of treated wastewater and management of sewage sludge),
- 3) Protection of marine and coastal environment from pollution,
- 4) Air quality management,
(Air pollution due to domestic heating, industry and transportation and air quality monitoring),
- 5) Long-range transboundary air pollution and dust transport,
- 6) Environmental noise management,
- 7) Climate change,
(Adaptation, mitigation, reporting, emission trading),
- 8) Green economy,
- 9) Chemicals management,

Identification of potential risks for major industrial accidents, prevention of spillage of hazardous materials and mitigating of the effects,
- 10) Management of contaminated sites,
(Regulatory, institutional and technical capacity building),

Clean Production and Sustainable Consumption

- 11) Recycling technologies for waste water,

12) Integrated pollution prevention and control, best available techniques,

Environmental Compliance Chain

13) Environmental impact assessment (EIA) and strategic environmental assessment,

14) Environmental permit and licensing procedures,

15) Environmental auditing,

16) Public consultation,

17) Environmental monitoring and measuring methods,
(Monitoring flue gas pollutants and discharges of waste water treatment facilities),

Biodiversity and Protected Areas

18) Promotion of biodiversity conservation and the mechanisms of monitoring, especially in protected areas,

19) Management of protected areas and development and implementation of eco-tourism activities in such areas,

Environmental Information Systems

20) Electronic environmental applications,
(e-EIA, e-permit / e-license, e-audit, e-qualification, waste management application and other environmental information systems),

21) Environmental status reports,

22) Developing environmental geographic information systems,

Capacity Building

23) Environmental education and raising public awareness,

24) Increasing the capacity of environmental institutions.

Article 3

The Parties shall cooperate on the subjects set out in article 2 through:

- 1) Organization of training programmes, meetings, conferences and symposia,
- 2) Organization of scientific and technical visiting programmes,
- 3) Organization of reciprocal visits of researchers, consultants, experts and members and representatives of non-governmental organizations,
- 4) Exchange of information, know-how and documents on researches, developments and implementation activities,
- 5) Developing projects.

Article 4

The Parties shall cooperate within the framework of the national legislation of each Party and financial resources allocated for relevant International Agreements to which they are party.

The Parties shall exchange expert in the agreed fields and the travel, food and accommodation expenses shall be covered by the sending Party.

Article 5

The Parties may invite government institutions, academic institutions, private sector and non-governmental organizations to participate in the cooperation activities within the context of this Memorandum of Understanding.

Article 6

The Parties shall assign the below-mentioned institutions as the competent authorities, for the purpose of the enforcement of this Memorandum of Understanding,

- 1) Ministry of Environment and Urbanization: on behalf of the Government of the Republic of Turkey,
- 2) Ministry of Local Affairs and Environment: on behalf of the Government of the Republic of Tunisia.

Article 7

Following its entry into force, to ensure the efficient implementation of cooperation activities within the framework of this Memorandum of Understanding, a Joint Committee shall be established by the Parties and operated as follows:

- 1) Each Party shall designate a National Coordinator to be responsible for the management of cooperation areas enlisted herein, within 3 (three) months following the entry into force of this Memorandum of Understanding.
The National Coordinators shall be at least in the level of Head of Department.
Each Party shall notify the other party the name of the National Coordinator they designated.
- 2) The National Coordinators shall cooperate to draw up the Joint Working Programmes in the cooperation areas enlisted in Article 2 of this Memorandum of Understanding.
- 3) The National Coordinators shall determine dates to discuss cooperation areas, co-chair the Meetings of the Joint Committee that may convene on the mutually agreed dates and monitor the implementation of the recommendations made by the Joint Committee.
- 4) The Meetings of the Joint Committee shall take place once a year, alternatively, in Turkey and Tunisia.

Article 8

The Parties may agree to share the results of their cooperation, by mutual written consent, with third Parties in conformity with their national legislations.

Article 9

Nothing in this Memorandum of Understanding shall be construed in a way to affect current rights and obligations of the Parties under other International Agreements to which they are Parties.

Article 10

The Parties, in accordance with the respective national legislations and International Treaties to which they are parties shall ensure effective protection of the intellectual property rights transferred and created in the framework of this Memorandum of Understanding.

For the purpose of this Memorandum of Understanding, the "intellectual property" is understood to stand for what is set out in article 2 of the "Convention Establishing the World Intellectual Property Organization", signed in Stockholm on 14th of July, 1967.

Article 11

Any dispute that may arise from interpretation or enforcement of this Memorandum of Understanding shall be resolved amicably through negotiations between the Parties.

Article 12

This Memorandum of Understanding may be amended through mutual written consent of the Parties at any time. The amendments shall enter into force according to the procedure set out in paragraph 1 of article 13 of this Memorandum of Understanding.

Article 13

This Memorandum of Understanding shall enter into force on the date of the receipt of the final written notification by which the Parties notify each other, through diplomatic channels, of the completion of their internal legal procedures required for its entry into force.

This Memorandum of Understanding shall remain in force for a period of 1 (one) year and shall be automatically extended for successive periods of 1 (one) year, unless one of the Parties notifies the other in written through diplomatic channels of its intention to terminate the Memorandum of Understanding at least 6 (six) months prior to its expiration.

Each Party is entitled to terminate this Memorandum of Understanding at any time by notifying the other Party in written through diplomatic channels. In this case, this Memorandum of Understanding shall be terminated within 3 (three) months after the date of the receipt of the notification.

The termination of this Memorandum of Understanding shall not affect the validity and implementation of the projects and activities agreed upon pursuant to the Memorandum of Understanding and initiated prior to such termination, until their completion, unless the parties agree otherwise.

Signed in Tunis, on 27 December 2017 in 2 (two) original copies, each in Turkish, Arabic and English languages, all texts being equally authentic.

In case of any divergence of interpretation, the English text shall prevail.

**ON BEHALF OF
THE GOVERNMENT OF
THE REPUBLIC OF TURKEY**

**ON BEHALF OF
THE GOVERNMENT OF
THE REPUBLIC OF TUNISIA**

**Mevlüt ÇAVUŞOĞLU
Minister of Foreign Affairs**

**Khemaies JHINAoui
Minister of Foreign Affairs**

AMBASSADE DE TURQUIE

2018/19629185-Tunus BE/13418865

L'Ambassade de la République de Turquie présente ses compliments au Ministère des Affaires Etrangères et, se référant à sa Note Verbale n° 2017/13213367 du 19 décembre 2017 relative au "Mémorandum d'Entente entre le Gouvernement de la République de Turquie et le Gouvernement de la République Tunisienne sur l'Environnement" qui a été signé le 27 décembre 2017 durant la visite d'Etat de SEM Recep Tayyip ERDOĞAN, Président de la République de Turquie, a l'honneur de porter à Sa connaissance ce qui suit:

La Partie turque a signalé que l'Article 2(10) de la version turque intitulé "Büyük endüstriyel kaza risklerinin belirlenmesi, tehlikeli maddelerin yayılmasının önlenmesi ve etkilerinin azaltılması" dudit Mémorandum ne comporte pas de numéro dans la version anglaise traduite "Identification of potential risks for major industrial accidents, prevention of spillage of hazardous materials and mitigating of the effects".

De ce fait, la numérotation des articles de la version turque et de la version anglaise ne sont pas compatibles.

Compte tenu que le Mémorandum a déjà été signé, et qu'il s'agit d'une erreur de frappe qui n'apporte aucun changement au contenu du Mémorandum, la Partie turque propose de corriger cette erreur via la procédure d'échanges de notes afin que les deux versions soient uniformes.

L'Ambassade de la République de Turquie saurait à l'Honorable Ministère de bien vouloir transmettre ce qui précède aux Autorités tunisiennes compétentes et de l'informer de leur avis à ce sujet, saisit cette occasion pour Lui renouveler les assurances de sa très haute considération.

Tunis, le 5 février 2018

12 FÉV 2018

Réf. DBA/ N° *16.94*

[Signature]

Le Ministère des Affaires Etrangères présente ses compliments à l'Ambassade de la République de Turquie à Tunis et, suite à Sa note verbale n° 2018/19629185-Tunus BE/13418865, relative à Sa requête de rectification, via la procédure d'échange de notes verbales, d'une faute de frappe dans le texte de la version anglaise de la copie turque du MoU sur la coopération dans le domaine de l'environnement entre le Gouvernement de la République Tunisienne et le Gouvernement de la République de Turquie, signé le 27 décembre 2017, au niveau de l'alinéa 10 de l'article 2, a l'honneur de porter à Sa connaissance que la version anglaise de la copie tunisienne comporte la numérotation correcte dudit alinéa intitulé « *Identification of potential risks for major industrial accidents, prevention of spillage of hazardous materials and mitigating of the effects* » et qu'elle ne voit, par la suite, aucun inconvénient à l'ajout du numéro 10 à cet alinéa dans le texte de la version anglaise de la copie turque du Mémoire susmentionné.

Le Ministère des Affaires Etrangères saisit cette occasion pour renouveler à l'Ambassade de la République de Turquie à Tunis les assurances de sa très haute considération.

Tunis, le 12 février 2018

**AMBASSADE DE LA REPUBLIQUE
DE TURQUIE
TUNIS**